

+ P I L I S

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Pirmoji mūrinė Kauno pilis, Vygando Marburgiečio kronikoje paminėta 1361 m, yra miesto ir Lietuvos reikšmingų istorinių įvykių vieta ir liudininkė. Su pilimi siejamos asmenybės ir įvykiai, paliko ryškius pėdsakus Lietuvos valstybės formavimosi, klestėjimo ir nuopuolio metais. Dabartiniu metu Kauno pilis – svarbus istorinis objektas, daugiaprasmis semantinis simbolis, Kauno ir Lietuvos istorinės savasties ženklas. Pilis ir jos gretima teritorija – vienas svarbiausių Kauno miesto kultūrinių artefaktų, nes tai per amžius atėjęs miesto istorinio laiko atskaitos pradžios medžiaginis ženklas.

Kauno pilis - unikalus Lietuvoje gynybinis statinys, atspindi Lietuvos ir Vakarų Europos fortifikacijos istoriją nuo pirmųjų viduramžių mūrinių pilių iki renesansinių bastėjų atsiradimo. Tai seniausia, viena iš keturių mūrinių aptvarinio tipo pilių LDK teritorijoje (kartu su Medininkų, Lydos ir Krėvos pilimis). Šis gynybinės architektūros objektas ir istorinis Kauno urbanistinės struktūros branduolys yra potencialiai prasminga ir reikšminga miesto dabarties gyvenimo visuomeninių įvykių ir renginių erdvė bei traukos taškas.

Esama situacija. Kauno piliavietės teritorija apsupta skirtingo charakterio erdvėmis, kurių tarpusavio ryšiai šiuo metu beveik neišvystyti. Intensyviai urbanizuota Senamiesčio erdvė iš dviejų pusių apsupta upėmis, minkštai pereina į gamtinę (erdvę), kuri lemia dabartinį Santakos vaizdą. Priešingas (dešinysis) Neries krantas dabartiniu traktuotinas kaip dykra, ateityje numatomas urbanizuoti. Pastaraisiais metais iš abiejų santakos pusių iškirtus dalį krantuose savaimingai augusių krūmų ir medžių, plačiau atsivėrė abiejų upių ir pradėtos atkurti Kauno pilies teritorijų erdvės. Kauno piliavietės panoraminė apžvalga tapo kur kas labiau prieinama, o kartu labiau išryškėjo vizualinis ir emocinis teritorijos potencialas.

Koncepcija. Mūsų pasirinktas Kauno pilies atkūrimo ir piliavietės sutvarkymo variantas, pagrįstas maksimaliai „švarios“ objekto erdvės ir tamprių kompozicinių – erdvinių, funkcinių, estetinių ir vizualinių – ryšių suformavimu, siekiant į visumą integruoti Kauno senamiestį, piliavietę, Santakos parką ir upių erdvę, kuri apribota dešiniuoju Neries krantu ties Brastos gatve ir kairiuoju Nemuno krantu prie Marvelės.

Sprendiniai. Kauno piliavietės erdvė stipriai įtakojama gretimų, ją supančių gamtinių ir urbanizuotų erdvių, traktuojama kaip potenciali tas erdves vienijanti grandis, kurios svarbiausias kompozicinis taškas yra atkuriamos pilies tūris. Turint galvoje, kad ateityje, vykstant teritorijos greta Brastos gatvės urbanizavimui ir Lituanicos sklypo tūriniam – erdviniams pokyčiams, realus kompozicinis santykis neišvengiamai keisis, todėl teritorijoje turi būti suformuoti tokie funkciniai, emociniai ir vizualiniai erdvių ryšiai, kad piliavietės kompozicinis vaidmuo nė kiek nesumenktų.

Vienas iš pagrindinių bendrųjų piliavietės tvarkymo uždavinių yra jos teritorijos „atidarymas“, siekiant užtikrinti raiškų jos matomumą tiek iš artimų tiek ir iš tolimesnių perspektyvų. Piliavietės (ir pilies) apžvalga iš tolimesnių atstumų turėtų būti vienodai gera tiek iš taškinių apžvalgos aikštelių (pvz. nuo Combo pastato), tiek iš dinaminių, kurios suteikia galimybę pamatyti vaizdo kitimą, judant tam tikra trasa (pvz. Vileišio tiltu). Tuo tikslu siūloma performuoti Neries dešiniojo kranto, Nemuno kairiojo kranto ir Santakos parko želdynus, kurių ženkli dalis yra savaimingi (ypač pakrantėse, kur auga kraštovaizdžiui nebūdingos akacijos) ir komplikuoja piliavietės apžvalgą. Želdynų performavimas yra būtinas

dar ir todėl, kad jie visiškai uždaro dar XVI a. susiformavusią Senamiesčio panoramą su bažnyčių ir rotušės bokštais.

Projektuojamose teritorijose performuojant želdynus, stengtasi vietoje naikinamų atsodinti kitose vietose, formuojant išilgines medžių eiles, kurios labiau formuoja perspektyvų kryptis.

Siekiant padidinti objekto apžvalgos galimybes ir suteikti funkcionalumo šiai teritorijai performuojami esami takai ir numatomi nauji, pvz. dviračių takas apatinėje Neries kranto terasoje, kuris turėtų pratęsti nuo Lampėdžių einantį taką ir įsilieti į esamo dviračių tako Nemuno krantineje. Projekte siekta maksimaliai išvengti pėsčiųjų ir dviračių takų susilieimo.

Manome, kad pilies tūris turėtų būti atkurtas tik ant išlikusių pamatų, nes šis variantas yra labiausiai pagrįstas tyrimais. Pilies kieme numatomas grindinys, kuriame kitokio charakterio danga (spalva, paviršiaus šiurkštumas) būtų pažymimas numanomas gynybinių sienų ir bokštų pėdsakas. Tuo pačiu būdu pilies kieme pažymimas ir galimai buvusių pastatų perimetras (tai suteiktų galimybę gana savarankiškai judėti silpnaregiams). Kieme, jokie pastatai nenumatomi. Renginiams scena ir žiūrovų vietos galėtų būti formuojamos pagal konkrečius poreikius, todėl, siekiant teritorijos „švarumo“ stacionari įranga nenumatoma. Gynybinis griovys performuojamas taip, kad susidarytų galimybė jį apsemti pavasarinio potvynio maksimalaus vandens pakilimo metu – tai suteiktų piliavietei papildomo atraktyvumo (žiūr. grafinę medžiagą). Griovio dugno šiaurės vakarinė dalis būtų pažeminta iki 22.00 altitudės, nukasus esamą pylimą.

Neryje, prieš pilį siūloma nedidelė prieplauka, prie kurios galėtų švartuotis ir nedidelės grimzlės pramoginiai laivai ir kateriai.

Dabartinio automobilių parkingo vietoje numatoma turgavietė, kurios reikmėms išilgai jos šiaurinės ribos (žiūr. grafinę medžiagą) numatomas vienaukštis stacionarus paviljonas. Tokia pilies ir turgaus kaimynystė - būdinga Europos miestams.

Kadangi pilies kieme statiniai nenumatomi, o atkurtoje dalyje būtų tik muziejaus ekspozicija ir informacinis centras, manome, kad kitapus gynybinio griovio greta turgavietės yra tinkama vieta kavinei ar nedideliam restoranui, todėl A. Jakšto gatvės pabaigoje (prie sankryžos su šv. Gertrūdos gatve) siūlomas pastatas (iki dviejų aukštų). Šis pastatas užbaigtų A. Jakšto gatvės perimetrinį užstatymą ir kitoje pusėje suformuotų į pilį orientuotą erdvę, tinkamą lauko kavinei. Toje pačioje gatvėje esantis Žydų ligoninės pastatas žeminamas iki dviejų aukštų, kad susiliėtų su Senamiesčio foniniu užstatymu. Toks pastato aukštis pagerintų Senamiesčio centrinės dalies objektų apžvalgą iš pilies bokšto ir kur kas geriau įsiliėtų į A. Jakšto gatvės perspektyvą.

Tvarkant gretimas teritorijas, numatoma Santakos parke nuo takų susikirtimo vietos atverti šv. Jurgio bažnyčios fasadą - išretinus želdinių grupę prieš vakarinį pastato fasadą. O Papilio gatvelės grindinys nuo šoninės įeigos zonos link Neries upės pažeminamas iki buvusio lygio.

Vakarinėje Santakos parko dalyje reljefo perkrytyje numatomas nedidelis amfiteatras (apie 100 vietų), prieš kurį atsiveria parko erdvė ir pilies su šv. Jurgio bažnyčia perspektyva. Tvarkant gretimas teritorijas, numatoma Santakos parke nuo takų susikirtimo vietos atverti šv. Jurgio bažnyčios fasadą - išretinus želdinių grupę prieš vakarinį pastato fasadą. O Papilio gatvelės grindinys nuo šoninės įeigos zonos link Neries upės pažeminamas iki buvusio lygio.

Formuojamos naujos žiūrovinės erdvės, sujungtos sistema esamų ir naujų pėsčiųjų takų, papildytų ir paįvairintų esamas šioje miesto dalyje erdves, ir suteiktų naujų galimybių renginių organizatoriams.